

Enkegrevinde Munster-Meinhoevel, og i hendes Hænder overgav han det Manuskript, som Dr. Bobé nu har udgivet.

D'Angivillers Arbejde er ikke et Memoireværk i egentlig Forstand, men nogle personlige supplerende Bemærkninger til en Samling Erindringer, der blev meget læst og diskuteret i Emigrantkresen i de Dage. Men da d'Angiviller har opholdt sig i de Begivenheders Brændpunkt, han skildrer, bliver hans Meddelelser en historisk Kilde, man ikke kan komme udenom. D'Angiviller stod ved Tronens Fod hin berømmelige Dag i Maj Maaned, da Kongen aabnede Nationalstændernes Forsamling, og med d'Angiviller som Mellemand forhandlede Kongen med Mirabeau. Det var ogsaa ham, der smedede de første Planer til Kongefamiliens Flugt fra Paris, men inden de kunde udføres, maatte han flygte. D'Angiviller fælder en meget haard Dom over Necker, hvem han tilskriver Hovedskylden for Kongedømmets Fald, medens paa den anden Side Turgot hæves til Skyerne. Mange af de intime Enkeltheder, der fortælles om de politiske Intriger ved Ludvig XVI's Hof, maa naturligvis, inden de kan benyttes, gennemgaa en meget kritisk Behandling, men der findes i d'Angivillers Erindringer betydelige ny Bidrag til Tidens almindelige Historie, som det er af Værdi at faa lagt frem.

Harald Jørgensen.

Af mange Grunde bør det paaskønnes, at to Historikere — den ene endda af yngste Generation — Cand. mag'erne Poul Engelstoft og Frantz Wilhelm Wendt paa Initiativ af Professor Aage Friis har skrevet og udsendt en *Haandbog i Danmarks politiske Historie fra Freden i Kiel til vore Dage* (1934) og — som Forordet forkynder — søgt »at tilvejebringe et Grundlag for Universitetets Historiestuderendes Tilegnelse af Danmarks Historie efter 1814«. Uden Omsvøb bør det anerkendes, at Formaalet er naaet, men tillige fastslaas, at Forfatternes naturlige Bihensigt at skabe en Bog, som ogsaa kan blive »til Nytte for Læsere uden for de Studerendes Kreds« undertiden har fristet dem til at meddele flere Fakta, end der naturligt kan kræves lært af vordende Lærere i Historie og Samfundskundskab. Det forøger Bogens Betydning som Haandbog, men svækker til Gengæld dens Virkning som Lærebog. Det er nu engang vanskeligt at tjene to Herrer. Fra samme Synspunkt havde det ogsaa været ønskeligt, om Bogen i højere Grad fremhævede de historiske Problemer og Forskningens forskellige Opfattelse af dem, samt gjorde Rede for Historieskrivningens Indsats paa de enkelte Omraader. Naar det omtales, at det danske Folk efter Treaarskrigen lagde for Dagen,

at det ikke var modent til den vidtgaaende politiske Frihed, det saa let havde opnaaet, var der god Grund til at anføre A. D. Jørgensens Betydning for denne Opfattelse. Den udførlige Litteraturfortegnelse ved Værkets Afslutning har ringere Betydning end de korte historiografiske Noter, hvormed f. Eks. Fridericia bestandig ledsagede Fremstillingen i sine Lærebøger.

Disse — og mulige andre — kritiske Anmærkninger skal dog ikke overskygge Værkets mange fortræffelige Egenskaber: dets klare Disposition i Stoffordelingen og omhyggelige Præcision i alle Opgivelser, som paa engang er korte og udtømmende, aldrig omtrentlige og svævende. Indenfor Bogens første Halvdel — Skildringen af XIX. Aarh. — bør man fremhæve Forfatterens Evne til at trække Linjerne op for den samlede politiske Udvikling, til at give en Karakteristik af Partierne og deres ledende Mænd og til at gøre Rede for de sociale og idémæssige Forudsætninger, som bestemte deres Aktioner. Det skyldes mindre Forfatterne, end Forskningens almindelige Standpunkt, at de Nationalliberale og Bondevennerne-Venstre kommer bedre til deres Ret end det gamle Helstatsparti og det senere »Højre«. I Fremstillingen af den sidste Menneskealders Historie spores naturligt nok en Tilbageholdenhed, som i nogen Grad svækker den historiske Vurdering og forkorter Perspektivet, men til Gengæld viser Forfatterens Takt i Bedømmelsen af nulevende eller nyligt afdøde Politikere og deres Gerninger. For Fuldstændigheds Skyld skal tilføjes, at Bogen er overmaade velskrevet. A. L.

Det havde længe været afdøde Etatsraad Poul Andræs Ønske at sætte Slutstenen paa sit Forfatterskab om Faderen med en Udgave af de bedste Taler, han havde holdt paa Tinge. Selv naaede han ikke at faa dette gjort, men i sit Testamente hensatte han Midler til dette Arbejdes Udførelse. Raadstuearkivar Flemming Dahl paatog sig Hvervet og har nu løst Opgaven: *G. G. Andræs's Taler i Udvalg I—II* (1933).

Flemming Dahl har udført Arbejdet med megen Kærlighed til Emnet og med stor Dygtighed. Værket, som det nu foreligger, bestaar af 2 statelige Bind, udstyret med smukke Portrætter, et meget udførligt Noteapparat og en ganske fortrinlig Indledning, om hvilken man maa have Lov til at udtale Skuffelsen over, at den ikke er bleven en Bog.

De udvalgte Taler er ordnet sagligt i Grupper med Emner af beslægtet Karakter: Taler om Forholdstalsvalgmaaden, om Forfatningsspørgsmaal, Skatter og Toldafgifter, Embedsmændenes